

NAZILLI VE ÇEVRESİNİN ARKEOLOJİK ZENGİNLİKLERİ

Editörler

SEDAT AKKURNAZ - YUSUF ÇORBACIOĞLU

NAZILLI VE ÇEVRESİNİN ARKEOLOJİK ZENGİNLİKLERİ

Editörler

SEDAT AKKURNAZ - YUSUF ÇORBACIOĞLU

Bu kitap
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü izniyle Nazilli ve çevresinde yürütülen
Arkeolojik çalışmaları içermektedir.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,
Nazilli Belediyesi ve Aydın Müzesi işbirliğiyle,

Reysaş Lojistik ve Nazilli Ticaret Borsası desteğiyle hazırlanmıştır.

Katkıda bulunanlara teşekkür ederiz.

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI
NAZİLLİ VE ÇEVRESİNİN
ARKEOLOJİK ZENGİNLİKLERİ

Yayımlayan
Nezih BAŞGELEN

Editörler
Sedat AKKURNAZ – Yusuf ÇORBACIOĞLU

Düzenleme
Serdar KIRAN – Sedat AKKURNAZ

Kapak Fotoğrafi
Mastaura Amphitiyatrosu Havadan Görünüm
Yusuf ÇORBACIOĞLU

ISBN: 978-605-396-532-9

©2021 Arkeoloji ve Sanat Yayınları Tur. San. Tic. Ltd. Şti.
Hayriye Cad. Cezayir Sok. No: 5/2 Beyoğlu-İstanbul
Her türlü yayın hakkı saklıdır / All rights reserved.
Yayınevinin ve yazarın yazılı izni olmaksızın elektronik mekanik,
fotokopi ve benzeri araçlarla ya da diğer kaydedici cihazlarla
kopyalanamaz, aktarılamaz ve çoğaltılamaz.
Sertifika No: 43899

Baskı-Cilt: 1. Baskı - Nisan 2021

Kitabevi/Satış Mağazası

arkeo pera

Yeniçarşı Cad. No: 66/A 34433, Galatasaray
Beyoğlu-İstanbul Tel.: 0212 249 92 26
www.arkeolojisanat.com / info@arkeolojisanat.com

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER	1
Ak Parti Aydın Milletvekili B. K. ERİM	
SUNUŞ	3
Nazilli Belediye Başkanı K. E. ÖZCAN	
ÖNSÖZ	5
İl Kültür ve Turizm Müdürü M. U. TUNCER	
AYDIN İLİ VE ARKEOLOJİ	7
Aydın Müzesi Müdürü A. YILDIZ	
AYDIN'DAKİ ANTİK YERLEŞİMLER	9
S. AKKURNAZ – Y. ÇORBACIOĞLU	
HARPASOS (AKÇAY) VADİSİ'NİN TARİHSEL SÜRECİ ÜZERİNE NOTLAR	55
U. ÇÖRTÜK	
NAZILLI'DE ERKEN BİR YERLEŞİM: TOYGAR HÖYÜK	73
Y. S. KAYA	
ANİNETA ANTİK KENTİ	91
S. AKKURNAZ	
MASTAURA'NIN İSİM KÖKENİ HAKKINDA DEĞERLENDİRME	121
Ü. SARIN	
MASTAURA AMPHİTİYATROSU MEVCUT KORUNMA DURUMUNA YÖNELİK İLK DEĞERLENDİRMELER	133
A. YAŞAR	
ORTHOSİA ANTİK KENTİ	145
S. AKKURNAZ – H. ÜRETEN	
HARPASA ANTİK KENTİ	171
Ü. SARIN	
HARPASA ANTİK KENTİ TANRI VE KÜLTLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	187
H. ÜRETEN	
KUZAY KARİA'DAKİ SAVUNMA YAPILARI: BEĞERLİ KALESİ, TEKE KALE VE HASANLAR KULESİ	205
Y. ÇORBACIOĞLU	
LEVHALAR	219-298

MASTAURA AMPHİTİYATROSU'NUN
MEVCUT KORUNMA DURUMUNA YÖNELİK İLK DEĞERLENDİRME
THE PRELIMINARY ASSESSMENTS ON THE CURRENT PROTECTION STATUS
OF THE AMPHITHEATER IN MASTAURA
(Levha 33-46)

Ali YAŞAR*

ÖZ

Arkeolojik alanlardaki taş yapılarda süreç içerisinde bozulmalar meydana gelmektedir. Farklı tipteki bozulmalar nedeniyle yok olma sürecine giren yapılarda başarılı bir koruma çalışması yapılabilmesinin ön koşulları arasında ilk sırayı yapının mevcut korunma durumunun belirlenmesi, devamında yapı malzemelerinin laboratuvar incelemeleri ve korumaya ilişkin teknik bir alt yapı ile birlikte bilgi ve tecrübe gelmektedir. Bunlardan yoksun çalışmalar yapının özgünlüğüne, tarihi ve estetik değerlerine geri dönüşü olmayan zararlar verebilmektedir.

Alanda gerçekleştirilen gözlemsel tespitlerden hareketle hazırlanan bu çalışmada, ilk defa 2020 yılı yüzey araştırmaları esnasında keşfedilen Aydın ili Nazilli ilçesindeki Mastaura antik kenti amphitiyatro binasının mevcut korunma durumuna yönelik ilk değerlendirme yapılmıştır. Buna göre Roma Dönemine tarihlenen yapının koruma ve onarım uygulamaları öncesinde yapı malzemelerinin ve meydana gelen bozulmaların belirlenmesi, bozulmaların nedenlerinin araştırılması, devamında söz konusu bozulmaların durdurulması ve oluşan sorunların giderilebilmesine yönelik müdahale önerileri sunulmuştur.

ABSTRACT

The stone structures in archaeological sites become deteriorated in time. For preservation work to be successful on these structures, which are in the process of perishing because of various types of deterioration, the prerequisites are that determining current preservation state of the structure, laboratory evaluation of structural elements, technical infrastructure regarding preservation, the necessary knowledge and experience. Preservation works done without these may inflict irreparable damage to the authenticity, historical and aesthetic values of the structure.

In this study, prepared with the observational research made in the area, the first evaluation regarding the current preservation state of amphitheatre of the ancient city of Mastaura in Aydın province, town of Nazilli which was discovered for the first-time archaeological survey of 2020, is presented. Interventional suggestions aimed to determining the structural materials and the deteriorations of the amphitheatre dated to Roman Era, studying the reasons of deteriorations and how to stop them and resolve the problems which was caused by it is given according to the research done.

---

* Öğretim Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Denizli/Türkiye. Orcid No: 0000-0003-1705-3611. ayasar@pau.edu.tr

1. GİRİŞ

Arkeolojik alanlarda açıkta olan ve kazılar ile ortaya çıkarılan anıtsal taş yapılarda yer sarsıntıları, iklimsel etmenler, inşa teknikleri ile malzemeden kaynaklı olarak farklı boyutlarda bozulmalar meydana gelmekte, bu durum koruma ve onarım müdahalelerini zorunlu kılmaktadır. Günümüze kısmen de olsa korunarak gelen kültür varlıklarının koruma ve onarım çalışmaları, bütün insanlığı ilgilendiren geniş kapsamlı bir konudur. Bu nedenledir ki farklı ülkelerin ve ülkemizin de üyesi olduğu uluslararası koruma kuruluşları oluşturulmuştur. Korumayı temel alan kuruluşların kültür varlıklarının var olmasını ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik faaliyetleri ve sahip oldukları bilgi ve tecrübe, bu alanda yapılan koruma ve onarım çalışmalarına temel referans kaynağını oluşturmaktadır.

Uluslararası bu kuruluşların temelinde koruma alanında edinilen bilgi ve deneyimler ile birlikte 1964 yılında Venedik'te gerçekleştirilen tarihi anıtlar mimar ve teknisyenleri kongresinin sonuç bildirgesi olan Venedik Tüzüğü bulunmaktadır¹. Tüzükte tarihi yapılardaki koruma ve onarım çalışmalarının kalıcı ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik temel ilkeler belirlenmiştir. Venedik Tüzüğü'nden esinlenerek 1990 yılında hazırlanan ICOMOS Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü'nde² arkeolojik mirasın belgelenmesi, bakımı ve korunmasına vurgu yapılmıştır. Tüzüğün sunuş, bilgi ve yeniden yapım başlığı altında *“Arkeolojik mirasın halka sunulması, çağdaş toplumların kökenlerinin ve gelişimlerinin anlaşılmasına yardım eden önemli bir yöntemdir. Bu aynı zamanda onun korunması gerekliliğinin anlaşılmasına da yardım eden en iyi araçtır”* denilerek korumanın gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Koruma ve onarım müdahaleleri yapının korunma durumu, bulunduğu ortam ve malzeme özellikleri gibi kendisine has özelliklerine göre şekillenmektedir³. Arkeolojik alanlardaki sorunların çözümünde tarihi yapıların yapım ve malzemelerinin tanınması, sorunların, bozulmaların ve kaynağının belirlenmesi sonucunda, koruma ve onarım yöntem ve uygulamalarının tespiti önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, Mastaura Amphitiatrosu'nda 2020 yılı yüzey araştırmalarında alanda gözlemsel tespitler yapılmış ve yapı kalıntılarının kısmen açıkta olduğu güney tonozlu bölümün korunma durumu değerlendirilmiştir. Aktif koruma ve onarım uygulamaları öncesinde yapının mevcut korunma durumu ve yapı malzemelerinin incelenmesi, meydana gelen bozulmaların tespiti, yapıya risk oluşturan faktörlerin belirlenmesi ile birlikte müdahale yöntemleri ile ilgili öneriler sunulmuştur.

---

¹ Ahunbay 2019, 201-202.

² Ahunbay 2019, 204-206.

³ Şener 2013, 612.

2. MASTAURA ANTİK KENTİ

Mastaura Aydın İli, Nazilli İlçesi'nin 3 km. kuzeyinde⁴ Bozyurt ve Eycelli Mahalleri arasındaki bir vadi içinde yer almaktadır⁵. Kent, vadi içinde korunaklı doğal bir topografyaya sahiptir ve kentin etrafını yüksek tepeler çevreler. *Messogis*'in (Aydın Dağları) Büyük Menderes Ovası ile birleştiği dağ eteklerine kurulan kentin içinden, antik ismi *Khrysaoris*⁶ olan ve *Maiandros*'un (Büyük Menderes Nehri) kuzey kollarından birisi olan ve Mastavra Deresi geçer. Vadi içindeki oldukça sulak bir alana kurulan yerleşimin günümüzde çok yeşillik ve ağaçlarla kaplı olduğu görülmektedir. Mastavra Deresi sayesinde su sıkıntısı çekmediği anlaşılan kentin, Antik dönem dokusu da yine sulak, bereketli ve bol yeşillikli bir arazi olmalıdır.

Mastaura, Ege kıyıları ile Anadolu içlerini bağlayan ve Büyük Menderes Vadisi boyunca uzanan tarihi yolun üzerinde yer alır. Miletos ve Ephesos'tan gelen, Tralleis ve Nysa üzerinden geçip, Hierapolis ile Laodikeia'ya doğru devam eden *Caput Viae* yolunun önemli kentlerinden ve uğrak noktalarından birisi olmuştur⁷. Ova kenarında yer alan Mastaura ve yakın çevresi aynı zamanda bir kavşak noktası olup, Lydia Bölgesi ile Karia Bölgesinin önemli bağlantı yolları üzerindedir. Ovanın güneyindeki *Harpasos* Çayı (Arpas Çayı/Kemer Çayı) yer alır, bu çay boyunca uzanan vadi Karia içlerinden *Maiandros* ovasına bağlantıyı sağlayan önemli güzergahlardan birisidir⁸. Mastaura'nın yaklaşık 6 km. doğusunda yer alan Kestel Vadisi ise *Mesogis*'i (Aydın Dağları) geçerek kuzeye doğru uzanan ve Lydia içlerine giden doğal bir güzergah olup, Lydia Bölgesi ile Maiandros arasındaki ulaşımı sağlamıştır. Gerek doğu-batı aksında uzanan ana yol, gerekse kuzey-güney yönlü Lydia ve Karia yolları Mastaura kentinin stratejik bir noktada olduğunu gösterir⁹.

Mastaura Antik Kenti, ortasından dere geçen dar bir vadinin içinde, eğimli yamaçlara kurulmuş bir yerleşimdir. Bu durum kentteki yapıların, arazinin eğimine uygun olarak konumlandırılmasına sebep olmuştur. Günümüzde kentin tamamı zeytin, incir ağaçları ve farklı ağaç türleri ile doludur. Bu ağaçların bulunduğu tarım alanları dışında kalan yerlerde ise yoğun şekilde bitkisel gelişim söz konusudur.

3. MASTAURA AMPHİTİYATROSU

Kentin batısında yer alan amphitiyatro¹⁰ kuzeydoğudan güneybatıya doğru eğim gösteren bir arazi üzerine mühendislik harikası olarak konumlandırılmıştır. Güney

⁴ Pococke 1745, 67-68; Hamilton 1842, 531-533; Ramsay 1960, 111.

⁵ Akkurnaz 2020, 41-42, Res. 1.

⁶ Stephanos Byzantios, 436.

⁷ Talbert 2000.

⁸ Hild 2014, 47, 103, Abb. 56.

⁹ Akkurnaz 2020, 42.

¹⁰ Akkurnaz 2020, 45-49, Res. 2-8.

bölümde bulunan tonozlu kalıntıların, batıya ve doğuya doğru dönüş yapan oval bir forma sahip olduğu takip edilebilmektedir. Mevcut kalıntılardan görülebildiği kadarıyla eğimli arazi üzerinde kemerli tonozlar ile yükseltilmiş anıtsal bir yapıdır. Yapıda henüz sistemli arkeolojik kazılar yapılmadığından planı ve mimari özellikleri ile ilgili kapsamlı bir değerlendirme yapılamamıştır. Kuzeyi ve doğusu eğimli yamaca yaslandığı için akıntı toprak altında kalmış, bu nedenle hem dış cephe hem de orkestraya bakan iç cephedeki (cavea) bu dolgu toprak üzerinde sık çalılar ve yabancı ağaçlar büyümüştür.

Yapının batısı ve güneyi ise eğimli arazide, aşağı kotta yer alır. Bu kısımlarda caveayı taşıyan tonozlara ait kalıntılar görülmektedir. Tonozların hem yapı dışına bakan dış cepheleri, hem orkestraya bakan iç cepheleri yoğun bir bitki örtüsü ile kaplıdır. Tonozların cepheleri, üzerleri ve içleri büyük boyutlu yabancı ağaçlarla ve çalılarla kaplı olduğu için yapı genelinin mevcut korunma durumu hakkında araştırma ve belgeleme yapmak güçtür. Sadece güney cephede yer alan 3 adet tonoz ve bu tonozların oturduğu dış destek duvarı belirlenebilmiştir. Yapının geri kalanı içine girilemez şekilde yabancı ağaçlar ve sık çalılarla kaplı durumdadır. Dolayısıyla bu kısımlarda söz konusu ağaçlar ve çalılardan dolayı inceleme yapılamamıştır (**Resim 1-8**).

4.YAPI MALZEMELERİ

4.1. Taş

Güney tonozlarının dış cephe ve orkestraya bakan iç cephesinden anlaşıldığına göre yapı, bütünüyle taştan inşa edilmiştir. Tonoz ve duvar örgüsünde kullanılan taş malzeme türüne göre incelendiğinde, sarı-kahve renkli, ince taneli, sıkı gözenekli kayaç oluşumuna sahip yöreye özgü taş türüdür. Taş malzeme işçilik açısından incelendiğinde, örgülerin, (kısmen yıkılmış duvar ve tonoz bölümlerinden izlenebildiğine göre) dışa bakan yüzleri kabaca (kaba yonu) düzlenmiş farklı boyutlarda moloz taş/kaba yonu oldukları; iç dolgunun ise düzensiz derz harçlı moloz taş dolgulu olduğu anlaşılmıştır.

Örgü taşlarının duvar örgü ve tonoz örgüye yerleştirilmeleri ve taşların boyutları incelendiğinde kabaca düzlenmiş bölümlerinin dışa gelecek şekilde olduğu, düzgün olan ön yüzlerinin köşeli kenarları olmamasına rağmen genel olarak aynı sırayı devam ettirecek şekilde kullanıldığı ve genel olarak 3-30 cm arasında değişen yükseklik ve genişlik ölçülerine sahip oldukları gözlenmiştir. Duvar örgü taşlarının örgüye yerleştirilmeleri ve ölçülerine bakıldığında aynı sırayı oluşturan taşların yaklaşık aynı ölçülerde olduğu (bir sıra ince, bir sıra daha geniş taş örgüden oluşmakta) görülmüştür. Tonozlarda kullanılan taşların uzunluğu değişkenlik göstermektedir. Tonozları birbirine bağlayan ayakların örgülerinde yer yer daha iri boyutlu (dikdörtgen biçimli) taşlar kullanılmıştır. Tonoz yapım tekniği incelendiğinde, örgünün hazırlanan bir kalıp

üzerinde oluşturulan yay eğimine dik yerleştirilmiş ince uzun taşlar kullanılarak oluşturulduğu anlaşılmaktadır (**Resim 9-10**).

4.2. Harç

Harç malzeme, güney tonozlu alan iç ve dış cephedeki duvar ve tonoz örgüsünde derz dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Mevcut kalıntılardan anlaşıldığına göre, yapı bütününde kullanılan harç malzeme benzer yapıda olup kireç bağlayıcılı içerisinde kum ve küçük çakıl, mermer parça karışimli agregalara sahip, gri-krem renkli sıkı gözeneklidir. Derz harçları gerek örgü bağlantılarında gerekse de moloz örgülerde düzensiz olarak kullanılmıştır. Bu nedenle derz kalınlıkları yer yer farklılık göstermektedir. Moloz dolguda bağlayıcı görevi gören harcın düzensiz bir biçimde kullanılması taşlar arasında yumuşak geçişi sağlamaya ve mukavemeti arttırmaya yönelik olmalıdır. Güney cephe dış destek duvarı altında bulunan ve kaçak kazı tahribatları dışında iyi korunmuş olan tonozlu alanın duvarlarında nişler bulunmaktadır. Aynı tür taş malzeme ile yapılan nişlerin kemer ve kemer ayaklarındaki derz harç kalınlıkları (2-6 cm arasında) farklılık göstermektedir. Ayrıca derz harçlarının üzeri kazıma çizgi ile belirgin hale getirilerek dekoratif özellik kazandırılmıştır (**Resim 11-12**).

4.3. Sıva

Belirlenebilen bir diğer yapı malzemesi sıvadır. Sıva malzeme kalıntıları, güney dış cephe tonoz içleri ile dış destek duvarı altında bulunan tonozlu alan içlerinde adacıklar halinde korunmuştur. Kaba yonu moloz taşlar ile yapılmış olan tonoz örgünün yüzeyini kaplayan sıva malzeme, ince taneli kum ve kireç karışımı ile hazırlanmıştır (**Resim 13-14**).

5. BOZULMA VE NEDENLERİ

Güney tonozlu alandaki, mevcut kalıntılardan anlaşıldığına göre, yapı bütünlüğünü kısmi oranda koruyarak günümüze ulaşmıştır; ancak oluşan bozulmalarla da tahribata (değişime) uğramıştır. Yapı, yer sarsıntıları sonucunda kemerli tonozlar ile yükseltilmiş bölümlerinde yıkıma uğrayarak kullanım dışı kalması, bakımsızlığı ve kaderine terk edilerek doğal ortamda kalan yapıda doğal, iklimsel ve çevresel bir takım etmenler yapıdaki sorunların temel kaynağını oluşturmaktadır. Bu etmenlerin yanında yapılmış olan kaçak kazılar, yapı malzemelerinde zarar verici ve bozulmaları arttırıcı rol oynamıştır. Alanda yapılan incelemeler sonucu sorunlar, yapısal ve malzeme bozulmaları olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

5.1. YAPISAL SORUNLAR

Amphitiyatronun güney dış cephe ile orkestraya bakan iç cephesindeki yapısal sorunlar, esasında yapıya tehdit oluşturan ve onu zayıflatan bozulma türlerini ortaya

çıkarmak ve bunları hızlandıracak etkiler taşıyan sorunları içermektedir. Afetler dışında, bozulmaya etken faktörler içerisinde muhtemel temel deformasyonu (kapsamlı arkeolojik kazılar neticesinde netlik kazanacak), duvar ve tonoz örgü birim kayıpları ve derzlerde meydana gelen sorunlar önemli yer tutmaktadır. Yapıda bozulmayı başlatan sorunlar, aynı zamanda malzeme bozulmalarının oluşmasında da önemli rol oynamaktadır. Yapısal sorunlar alt başlıklar halinde incelenmiştir.

Örgüde Birim Malzeme Kayıpları

Etrafı kemerli tonozlar ile yükseltilmiş olan yapının güney bölümündeki tonoz, tonoz ayakları ve duvarlarında yer sarsıntıları ve iklimsel etmenlerden kaynaklı olarak meydana gelen, devamında terk edilme, bakım eksikliği, insan tahribatı vb. diğer fiziksel sebeplerin etkisiyle devam eden bozulmalar örgüde birim malzeme kayıplarını beraberinde getirmiştir. Bozulma; yapı duvarlarında ve tonozlarında örgü alanlarının bir kısmında veya büyük bir bölümünde taş örgülerin kaybı şeklinde görülmektedir. Bunlar haricinde duvarda tek örgü birim malzeme kayıpları şeklindeki bozulma türleri de görülmektedir (**Resim 15-16**).

Tonoz ve Duvar Örgülerindeki Derz Bozulmaları

Mevcut kalıntıları oluşturan taş örgüler arasındaki bağlantıyı sağlayan derz harçlarının bağlayıcılığını yitirmesi sonucunda kısmi olarak dökülme ve boşalma şeklinde bozulmalar oluşmuştur. Bozulma türü, açık alanda kalan ve olumsuz iklim koşullarına maruz kalan yapılarda en sık rastlanan bozulma türlerinden birini oluşturur. Bozulma derecesine göre farklılık göstermekle birlikte daha çok tonoz ayakları ve duvarlarında görülür. Bozulma türü örgüde kullanılan taşlar arasında ayrılma, çatlama ve yarık şeklinde kendini göstermektedir. Güney dış ve iç cephe tonozlarında ve duvarların tamamında farklı ölçülerde çatlama ve derz bozulmaları mevcuttur (**Resim 17-18**).

Çatlamalar

Ağır yüklerin yarattığı basınç etkisi ve yer sarsıntıları, iklimsel etmenler ile oluşan çatlamalar süreç içerisinde daha farklı bozulmalara sebep olurlar. Genellikle kırıklı çizgiler şeklinde görülebilen çatlama, tonoz ve duvarlarında görülebilmektedir (**Resim 19-20**).

5.2. MALZEME SORUNLARI

Taş malzeme üzerinde nem ve tuz çıkışlarına bağlı olarak yüzeysel kayıplar ile parça kayıpları, kırık ve çatlama şeklinde bozulmalar oluşmuştur. Bu tür bozulma yapının açıkta kalan bölümlerinde görülebilmektedir. Yapının tüm yüzeylerinde yoğunluğu farklılaşmakla birlikte taşın özgün renginde değişimler olmuştur. Duvarların bütün cephelerinde duvar alt ve üst kısımlarında gri, siyah, kahve renkli kir birikimleri ile alge ve liken oluşumları görülmektedir. Bu tür bozulmalar özgün malzeme yüzeyini

kapatmakta ve estetik sorunlar ortaya çıkarmaktadır (**Resim 17-18**). Duvar bağlantı elemanları arasında bağlayıcı görevi gören harç malzeme dış etkilere ve iklimsel etmenlere karşı zayıftır. Açıkta olan harç malzeme, yağışlar ile birlikte ıslanır ve yumuşar devamında kuruyarak sertleşir ve ufalanır. Ayrıca, zemindeki ve duvar üstlerindeki toprak dolgulardan taşınan tuzların sebep olduğu etkiler ile ufalanan harç malzeme, duvar ve tonoz örgü taşlarının dökülmesine sebep olabilir (**Resim 11-22**). Duvar ve tonoz örgü taşlarının yüzeylerini kaplayan sıva malzemede bozulma oluşmuştur. Sıvada çatlama, yüzeysel kayıplar ve dökülme şeklinde bozulma oluşmuştur. Sıva kalıntıları dış destek duvarı altındaki tonozlu alanda daha iyi korunmuştur (**Resim 13-14**).

6. ÖZGÜN YAPI İÇİN RİSK OLUŞTURAN FAKTÖRLER

Geçmiş kültürlerin bir yansıması olarak günümüze ulaşan kültür varlıklarının korunmasına risk oluşturan faktörler bertaraf edilmelidir. Aksi halde belirlenen risk faktörleri yapının bozulma sürecini hızlandırmada büyük rol oynayacaktır. Amphitiyatro yapısına risk oluşturan faktörler aşağıdaki gibidir:

Toprak ve Moloz Dolgu ile Duvar Üstlerindeki Toprak Birikintileri

Yapının büyük bir bölümü toprak altındadır. Tonozların dış ve iç cephelerinde açıkta olan ve yıkılmış durumdaki bölümlerin tamamında biriken toprak ve moloz dolgu içerisindeki eriyebilen tuzlar, şiddetli yağışlar ile çözünürler. Çözünen tuzların yapı malzemelerine sirayet etmesiyle yapı malzemelerinde (taş, harç, sıva) bozulmalar oluşmaktadır (**Resim 18, 21-22**).

Bitkisel Gelişim

Gelişmiş bitki örtüsü yapı etrafını çepeçevre sarmıştır. Yapının özellikle duvar derzleri, duvar üstleri ve içlerinde, duvar diplerinde gelişmiş bitkiler bulunmakta, bu durum yapıya büyük zararlar vermektedir. Bitki köklerinin süreç içerisinde gelişmesi yapıda malzeme kayıplarına, duvarlarda çatlama ve kırılmalara, duvar ve tonoz üstlerindeki örgü taşlarının hareketine neden olmaktadır. Güney tonozların dış cephelerinin içleri ve tonozların orkestraya bakan iç cephelerinde daha çok krem ve kahve renkli lekeler şeklinde nem oluşumları vardır. Nem bağlayıcı malzemede bozulmalara, bitkisel gelişim ve alge-liken gibi mikrobiyolojik oluşumlara sebep olmaktadır. Yoğun miktarda irili ufaklı bitki kök ve gövdelerinin yapıya verdiği zarar izlenebilmekte ve bu durum ileriki süreçte yapı için daha büyük riskler oluşturmaktadır (**Resim 1-2, 23-24**).

Nem ve Tuz Çıkışları

Güney cephe dış ve iç cephe duvarlarında toprak dolgu ve neme bağlı olarak oluşan ve genelde beyaz renk olan tuz çıkışları taş, harç ve sıva yüzeylerinde ufalanma, dökülme ve parça kaybı şeklinde bozulmalara sebep olmaktadır. Yapının duvarlarını örten

toprak dolgu birikimi özgün yapı malzemelerine eriyebilen tuzların geçmesinde aktif rol oynamaktadır (**Resim 25-26**).

Kaçak Kazılar Sonucu Oluşan Tahribat

Yapının güney cephe dış ve iç tonoz içleri ile dış destek duvarı altındaki tonozlu mekanda yapılmış olan kaçak kazılar, yapıya ait belge değeri taşıyan birtakım izlerin yok edilmesine sebep olmuş ve yapı malzemelerine zarar vermiştir (**Resim 27-28**). Özellikle destek duvarı altında bulunan ve iyi durumda korunmuş olan tonozlu mekan içerisinde yapılan kaçak kazılar ile nişli duvar aşılma istenmiş sonuç olarak duvarda büyük bir tahribat ve yıkılma tehlikesi oluşmuştur.

7. YAPISAL VE MALZEME SORUNLARININ GİDERİLMESİNE YÖNELİK MÜDAHALE ÖNERİLERİ

Temizlik, Ayıklama ve Bitki Temizliği

Yapı kalıntılarının kısmi olarak açıkta bulunduğu güney tonozlu alan ve diğer bölümlerde acilen bitki temizliği yapılmalıdır. Sık ağaçlar ve çalılar yapıyı kapladığı için yapının ulaşılamayan diğer bölümlerine de ulaşılmalı ve mevcut korunma durumu belgelenmelidir. Yapı duvarlarına giren ve tonozların üzerinde büyüyen ağaçların ve çalılarının gelişimi durdurulmalı, tonoz ve duvar örgüleri üzerinde, derz boşluklarında ve yarık – çatlaklarda gelişen ağaç, ot vb. gelişmiş bitkiler kökleri de kurutularak acilen temizlenmelidir. Mevcut bitkilerin temizlenmesi işleminde, özgün taş yüzeylerine zarar vermeyen (yabancı ot kurutucu) zirai ilaçlar kullanılabilir¹¹. Malzeme (taş, harç ve sıva) yüzeylerini kaplayan yüzeysel kir birikimleri ve mikrobiyolojik oluşumlarda yapılacak mekanik temizlik çalışmaları, yapının özgün dokusunun ortaya çıkartılması bakımından gereklidir.

Yapıyı Kuşatan Toprak Dolgunun Temizliği ve Drenaj Yapılması

Amphitiyatro içinde ve çevresinde yüzlerce yıldır biriken toprak ve moloz dolgu temizlenmelidir. Biriken toprak dolgu su emilimini kolaylaştırmakta nem, tuz çıkışı ve bitki gelişiminin oluşumunu hızlandırmaktadır. Mevcut yapı elemanlarının bu tür bozulmalardan korunmaları için toprak dolgulardan kurtarılması gerekmektedir. Toprak dolgunun tahliyesi sonrasında açığa çıkan yapı elemanlarının onarım çalışmalarında kullanılabilmesi için tasnifinin yapılması gerekmektedir. Toprak dolgunun gerekli seviyeye indirilmesi sonrasında yağmur sularının yapı içi ve yapı çevresinde birikimini önlemek için drenaj sistemi yapılmalıdır.

Duvar ve Tonoz Örgüsünü Oluşturan Bozulmuş Derzlerin Yenilenmesi

Yapının duvar, tonoz ve tonoz ayaklarını oluşturan örgüde ufalanan, dağılan, sağlamlığını yitiren derz dolgu harçları yenilenmelidir. Derzleme, sadece sorunlu

---

¹¹ Şener 2013, 617.

bölgelere yapılmalı, sağlam durumdaki derzlere dokunulmamalıdır. Uygulama, mümkün olduğunca “*En az müdahale*” ilkesi¹² ile yapılmalı, aşırı uygulamalardan kaçınılmalıdır. Kullanılacak derz dolgu malzemesi özgün harç ile aynı nitelikte olmalı, uygulama belirtme esasları gözetilerek gerçekleştirilmelidir.

Yapının Yıkılma ve Dağılma Tehlikesi Bulunan Bölümlerinde Güçlendirme

Yapının açıkta olan bölümlerinde duvar, tonoz üst ve tonoz ayaklarında yıkılma, düşme ve dağılma tehlikesi olduğundan sorunlu kısımların güçlendirilmesi gerekmektedir. Güçlendirme uygulamaları sadece sorunlu kısımlarda ve en az müdahale ile yapılmalıdır. Açıkta olan (ve arkeolojik kazılar ile ortaya çıkarılacak) yapı kalıntılarının üst bölümleri, yağışlardan çok fazla etkilenir. Özellikle yağmur sularının yol açtığı tahribatın daha da ilerlemesini önlemek için duvar üstlerine *capping/şapkalama*¹³ adı verilen ve tamamen özgün malzemeye yönelik olarak koruyucu bir tabaka uygulanır. Uygulama, açık alanda bulunan amphitiyatro yapı kalıntılarının farklı hava koşullarının olumsuz etkilerinden minimum düzeyde etkilenmesini sağlamaya yöneliktir. Uygulama en basit haliyle yapının açıkta olan üst bölümü üzerine dizilen taşların arasına harç dolgulanması şeklinde yapılır. Tamamen yapı kalıntılarının özgün olan en üst sırasının üzerine yapılan capping uygulamasında yan kesitlere herhangi bir uygulama yapılmamaktadır. Capping uygulaması ile birlikte yapı kalıntılarının üzerine ekstra bir koruma çatısı yapmaya gerek kalmamaktadır. Kısmen korunan sıva kalıntılarının belge değeri ve yapının özgünlüğünün korunması açısından mevcut hali ile sağlamaştırılması gerekmektedir. Yapı ve sıva kalıntılarında yapılacak fiziki kontroller neticesinde tespit edilen çatlak ve sıva altı boşluklar, sıvı harç enjeksiyonu ve derz uygulamaları ile sağlamaştırılabilir. Enjeksiyonlarda hazır halde satılan hidrolik kireç bağlayıcı enjeksiyon harçları (Malta 6002 gibi)¹⁴ kullanılabilir.

Örgü Tamamlama Uygulamaları

Yapının güney dış cephe duvar, tonoz ve tonoz ayakları iç cephe duvar örgülerinde dökülme ve insan tahribatı (kaçak kazılar nedeniyle) nedeniyle oluşan eksikler, yapının estetik görünümünü bozmasının yanında esas olarak, yapıya statik açıdan tehlike oluşturmaktadır. Eksik bölümlerin süreç içerisinde genişlemesi ve yapıya daha büyük zararlar vermesi kaçınılmazdır. Bu nedenle yapı bütünlüğüne tehlike oluşturan bu tür bozulmalara yapılacak müdahale, gerekli görülen kısımlarda eksiklerin tamamlanmasıdır. Amphitiyatrodaki tamamlama uygulamaları yalnızca koruma amaçlı ve “*En az müdahale*” ilkesine¹⁵ göre yapılmalı, uygulamalarda gereksiz aşırı

---

¹² Şener 2013, 615.

¹³ Şener 2013, 615 vd.

¹⁴ Hidrolik kireç bazlı, puzalan ve silica gibi farklı mineralleri içeren bu tip malzemeler, hızlı sertleşmekte, yüksek mekanik güç ve yapıştırıcılık özelliklerine sahip olduğundan son zamanlarda kullanımı yaygınlaşmıştır, bkz. Eskici 2005, 31, dipnot: 19; Eskici - Kabaoğlu 2011, 244; Eskici *et al.* 2011, 194; Malta enjeksiyon harçları için ayrıca, bkz. Bresciani 2010, 43.

¹⁵ Şener 2013, 615.

uygulamalardan kaçınılmalıdır. Tamamlamalarda amaç yapıyı tekrar inşa etmek asla olmamalı, yapıyı bütün özgünlüğü ile olduğu gibi korumak olmalıdır. Yapıyı koruma amaçlı yapılacak tamamlamalarda, tamamlama malzemesi olarak özgün ile uyumlu bağlantı ve bağlayıcı malzeme kullanılmalıdır. Eksik bölümlerde yapılacak tamamlamalar Venedik Tüzüğü'nün¹⁶ 12. Maddesinde de belirtildiği gibi *“Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünle uyumlu bir şekilde bağdaştırılmalıdır; fakat bu onarımın, aynı zamanda sanatsal ve tarihi tanıklığı yanlış bir biçimde yansıtmaması için, özgünden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gereklidir”* denilmektedir. Bu madde ile yapılacak tamamlama uygulamalarında özgün ile uyum ve belirtme esasına uygunluk vurgulanmaktadır.

8. SONUÇ

Mastaura antik kentinde Roma Dönemi'nde inşa edilen mühendislik harikası amphitiyatro binasının güney bölümü dışında kalan diğer bölümleri toprak altında olup üzeri yoğun bir bitki örtüsü ile kaplıdır. Mevcut kalıntılarda bozulma etkilerini gidermek ve engellemek için yukarıda açıklanan önlemlerin alınması ve etkin koruma müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Arkeolojik kazılar ile eş zamanlı olarak yapılacak koruma çalışmalarında başlıca hedef yapının özgünlüğünü zedelememektir. Gerek yapıya gerekse malzemeye zarar verecek, gereksiz yüklerden ve uygun olmayan malzemeli müdahalelerden kaçınılmalı, özgün malzeme ve dokunun korunması sağlanmalıdır. Yapılacak bütün uygulamaların kabul görmüş çağdaş koruma teknik ve yöntemlerini esas alan, bilgi ve tecrübe alt yapısına sahip koruma uzmanları tarafından gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Yapının özgün dokusuyla ortaya çıkarılması ve koruma onarım çalışmalarının yapılması ile birlikte, Anadolu'nun en iyi korunmuş amphitiyatrosu, Nazilli'nin ve Mastaura antik kentinin simge yapılarından biri olacak, turizmde ülkemizin tanıtım yüzleri arasında yerini alacaktır.

---

¹⁶ Ahunbay 2019, 201-202.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Plinius *Naturalis Historia*

Pliny, *Natural History, Volume II: Books 3-7*, Translated by H. Rackham, Loeb Classical Library 352, Harvard University Press, Cambridge, MA 1942.

Stephanos Byzantios *Ethnika*

Stephani Byzantii, *Ethnicorum (quae supersunt)*, by Meineke, A., G. Reimeri, Berolini 1849.

Strabon *Geographika*

Strabo, *Geography, Volume VI: Books 13-14*, Translated by H. L. Jones, Loeb Classical Library 223, Harvard University Press, Cambridge, MA 1929.

Modern Kaynaklar

Ahunbay 2019

Z. Ahunbay, *Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri*, Yem Yayınları, İstanbul.

Akkurnaz 2020

S. Akkurnaz, "Mastaura Antik Kenti", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı 165, 2020, 41-62.

Bresciani Türkiye 2010

Restorasyon ve Konservasyon Malzeme ve Ekipmanlar Genel Kataloğu, İstanbul.

Eskici 2005

B. Eskici, "Side Liman Hamamı Sıva ve Duvar Resimlerini Koruma Çalışmaları", 20. *Arkeometri Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2005, 27-40.

Eskici - Kabaoğlu 2011

B. Eskici – C. Kabaoğlu, "Balat İlyas Bey Külliyesi Koruma ve Onarım Çalışmaları", *Balat İlyas Bey Külliyesi: Tarihi, Mimari Restorasyon*, Edt. M.B. Tanman-L.K. Elbirlik, İstanbul 2011, 235-246.

Eskici et.al 2011

B. Eskici - Y. S. Şener - A. A. Akyol - Y. K. Kadioğlu, "İlyas Bey Külliyesi Yapılarına Ait Özgün Malzemelerin Korunmasına Yönelik Araştırma ve Uygulama Çalışmaları", *Balat İlyas Bey Külliyesi: Tarihi, Mimari Restorasyon*, Edt. M. B. Tanman - L.K. Elbirlik, İstanbul 2011, 187-198.

Hamilton 1842

W. J. Hamilton, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia: With Some Account of Their Antiquities and Geology*, Vol. I, J. Murray, London 1842.

Hild 2014

F. Hild, *Meilensteine, Straen und das Verkehrsnetz der Provinz Karia*, Verffentlichungen zur Byzanzforschung Band 33, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 2014.

Pococke 1745

R. Pococke, *A Description of The East, and Some Other Countries: Observations on The Islands of The Archipelago, Asia Minor, Thrace, Greece, And Some Other Parts Of Europe* Vol. 2, London 1745.

Ramsay 1960

W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, ev. M. Pekta, Milli EĖitim Basımevi, İstanbul 1960.

ener 2013

Y. S. ener, "Arkeolojik Alanda Yapı Malzemelerinin Korunması: Temel Yaklaımlar, Yöntem ve Uygulama Biçimleri", *Orhan Bingl'e 67. Ya Armağanı*, Edt. G. Kökdemir, Ankara 2013, 611-624.

Talbert 2000

R. J. A. Talbert, *Barrington Atlas of the Greek and Roman World*, Princeton University Press, 2000.

Resim 1. Yoğun Bitki Örtüsü ile Kaplı Mastaura Amphitياتrosu'nun Havadan Görünümü.

Resim 2. Yoğun Bitki Örtüsü ile Kaplı Mastaura Amphitياتrosu'nun Havadan Görünümü.

Resim 3. Güney Cephe Dış Tonzlar.

Resim 4. Güney Cephe Dış Tonzlar.

Resim 5. Üstte Güney Cephe Tonozları, Altta Dış Destek Duvarı.

Resim 6. Güney Cephe Dış Destek Duvarı Altındaki İçerisinde Nişleri Olan Tonozlu Alan.

Resim 7. Güney Cephe İç Tonozlar.

Resim 8. Güney Cephe İç Tonozlar.

Resim 9. Güney Dış Cephe, Tonoz, Tonoz Ayağı ve Duvarında Kullanılan Taş Malzeme.

Resim 10. Güney Dış Cephe, Tonoz, Tonoz Ayağı ve Duvarında Kullanılan Taş Malzeme.

Resim 11. Güney Dış Cephe Tonoz Duvarlarında Kullanılan Harç Malzeme.

Resim 12. Güney Cephe Destek Duvarı Altındaki Tonozlu Alan Duvarlarında Kullanılan Harç Malzeme.

Resim 13. Yapı Duvarlarında Kullanılan Sıva Malzeme Kalıntıları.

Resim 14. Yapı Duvarlarında Kullanılan Sıva Malzeme Kalıntıları.

Resim 15. Güney Dış Cephe, Geniş ve Dar Örgü Alanlarında Görülen Birim Malzeme Kayıpları.

Resim 16. Güney Dış Cephe, Geniş ve Dar Örgü Alanlarında Görülen Birim Malzeme Kayıpları.

Resim 17. Güney İç Cephe, Duvar Örgülerinde Görülen Çatlama ve Derz Bozulmaları.

Resim 18. Güney İç Cephe, Duvar Örgülerinde Görülen Çatlama ve Derz Bozulmaları.

Resim 19. Yapı Duvar ve Tonozlarda Görülen Çatlamalar.

Resim 20. Yapı Duvar ve Tonozlarda Görülen Çatlamalar.

Resim 21. Güney Cephe, Toprak ve Moloz Dolgu Birikintileri.

Resim 22. Güney Cephe, Toprak ve Moloz Dolgu Birikintileri

Resim 23. Güney Cephe, Orkestraya Bakan İç Cephedeki Bitkisel Gelişim.

Resim 24. Güney Cephe, Orkestraya Bakan İç Cephedeki Bitkisel Gelişim.

Resim 25. Güney Dış Cephe Tonoz Duvarındaki Tuz Çıkışları.

Resim 26. Güney Dış Cephe Tonoz Duvarındaki Tuz Çıkışları.

Resim 27. Güney Dış Cephe Tonozlu Mekanlarda Yapılmış Olan Kaçak Kazılar.

Resim 28. Güney Dış Cephe Tonozlu Mekanlarda Yapılmış Olan Kaçak Kazılar.

Mastaura Sikkesi
MS 244-249 (RPC VIII, 20371)

Pek çok uygarlığın ve kültürün yeşerdiği Anadolu'muzda, Büyük Menderes Havzası tarih boyunca hep önemli bir coğrafya olmuş, insanlığın gelişiminde öncü rol oynamıştır. Bu bereketli ve kadim havzanın önemli yerlerinden birisi de Nazilli ve çevresidir. Geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapan bu topraklar, tarihi ve arkeolojik zenginlikleriyle göz kamaştırıcı bir kültür bölgesidir.

Malandros (Büyük Menderes) ve Harpasos (Akçay) gibi stratejik nehirlerin suladığı topraklarda yer alan Nazilli ve çevresi pek çok antik kent, kırsal yerleşim, kale ve höyük barındırmaktadır. Bu yerleşimlerin bir kısmında sistemli kazılar ve araştırmalar devam ederken, bazıları ise doğanın koynunda, bakir dokusunu koruyarak, tüm gizemiyle bizleri beklemektedir.

"Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri"nin anlattığı bu kitapta bilim dünyası başta olmak üzere, konuya ilgi duyan her kesimden insana hitap eden bilgiler bulunmaktadır. Kitapta-ki makaleler, antik yazarların verdiği bilgilerden ve seyyahların notlarından yararlanılarak, modern araştırmalarla ulaşılan yeni bilgiler ışığında hazırlanmıştır. Bölgenin siyasi tarihi, kültürel ve ekonomik zenginliği, sosyal ve dini yaşamı hakkında kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır.

ARKEOLOJİ ve SANAT YAYINLARI

HAYRİYE CAD. CEZAYIR SOK. MATEO MRATOVİÇ: APT 5/2 BEYOĞLU-İSTANBUL

TEL.: 0 212 293 03 78 (pbx) FAKS: 0 212 245 68 77

www.arkeolojisanat.com • info@arkeolojisanat.com • nezihbasgelen@gmail.com

15 Ekim 2018

İlgili Makama,

“**Arkeoloji ve Sanat Yayınları**” yayıncı markası olup 1978 yılından beri özellikle Arkeoloji, Tarih, İlkçağ Tarihi, Eskiçağ Tarihi, Ortaçağ Tarihi, Sanat Tarihi, Nüvizmatik, Epigrafi, Mimarlık, Mimarlık Tarihi, İslam Sanatı, Bizans Sanatı, Müzecilik, Gezi, Tarihi Roman, Eğitici Çocuk Kitapları konularında ve çeşitli dillerde uluslararası akademik yayınlar yapmaktadır. “**Arkeoloji ve Sanat Yayınları**” ayrıca birçok yerli ve yabancı araştırma merkezinin (bkz. Ek1-2) resmi yayıncısı olup, bu kurumların yayınlarının prodüksiyonu ve uluslararası dağıtımını yapmaktadır. “**Arkeoloji ve Sanat Yayınları**” ISBN Ajansına kayıtlı 681 adet kitap yayımlamıştır. Ajans kurulmadan önce yayımlanmış birçok kitap yayını da mevcuttur.

Yayınlarımızı tüm dünya üniversite kütüphaneleri ve enstitülerine doğrudan, uluslararası web sitemizden (www.arkeolojisanat.com) veya anlaşmalı olduğumuz yurtdışı dağıtım firmaları:

Avrupa’da **Phoibos**:

https://phoibos.at/en/Authors-Editors/M/Lykische-Muenzen-in-europaeischen-Privatsammlungen.html?force_sid=a884d1063896ebae99504a3880f099c0&listtype=search&searchparam=m%C3%BCnzen

ABD’de **Abebooks**:

<https://www.abebooks.com/9786053963677/Kotodama-Istanbul-Hajimari-2015-na-6053963674/plp>

ABD’de **Amazon**:

https://www.amazon.com/Christian-Origins-Ephesus-Asia-Minor/dp/605396333X/ref=sr_1_30?ie=UTF8&qid=1487062837&sr=8-30&keywords=Archaeology+and+art+publications

ile ulaştırabilmekteyiz.

Tüm bu hususlar göz önüne alındığında yayınevimiz gerek üretim gerekse dağıtım anlamında “uluslararası” niteliktedir.

ARKEOLOJİ SANAT YAYINLARI
Turizm ve San. ve Tic. Ltd. Şti.
Hayriye Cd. Cezayir Sok. Mateo Mratoviç Apt.
No: 5/2 Beyoğlu - İSTANBUL
Beyoğlu Vergi Mük. No: 6229

Saygılarımla,

Nezih Başgelen

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni

ARKEOLOJİ ve SANAT YAYINLARI

HAYRİYE CAD. CEZAYİR SOK. MATEO MRATOVIÇ: APT 5/2 BEYOĞLU-İSTANBUL

TEL.: 0 212 293 03 78 (pbx) FAKS: 0 212 245 68 77

www.arkeolojisanat.com • info@arkeolojisanat.com • nezihbasgelen@gmail.com

EK 1.

Resmi yayıncısı olduğumuz yabancı kurumlar:

Cornel Üniversitesi,

<http://www.cornellpress.cornell.edu/book/?GCOI=80140100248640>

EAA (European Association of Archaeologists)

[https://www.e-a-](https://www.e-a-a.org/EAA/Conferences/Past_conferences/Istanbul/EAA/Navigation_conferences/Past_conferences_webs/Istanbul.aspx)

[a.org/EAA/Conferences/Past_conferences/Istanbul/EAA/Navigation_conferences/Past_conferences_webs/Istanbul.aspx](https://www.e-a-a.org/EAA/Conferences/Past_conferences/Istanbul/EAA/Navigation_conferences/Past_conferences_webs/Istanbul.aspx)

Resmi yayıncısı olduğumuz yerli kurumlar:

Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Kültürlerini ve Dillerini Araştırma Merkezi

- GEPHYRA Doğu Akdeniz Bölgesi Eskiçağ Tarihi ve Kültürlerini Araştırma Dergisi (13. sayısı çıktı, 14. sayı hazırlanıyor)

Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Kültürlerini ve Dillerini Araştırma Merkezi

- AKRON ESKİÇAĞ ARAŞTIRMALARI SERİSİ (14. kitap çıktı)

Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Kültürlerini ve Dillerini Araştırma Merkezi

- GEPHYRA Monografileri Dizisi (3. kitap çıktı, 4. Kitap hazırlanıyor)

- KAFKAS ÇALIŞMALARI SOSYAL BİLİMER DERGİSİ (JOCAS) (5. sayısı çıktı, 6. sayısı hazırlanıyor)

Anlaşmalı olduğumuz yurtdışı akademik yayın dağıtım firmaları:

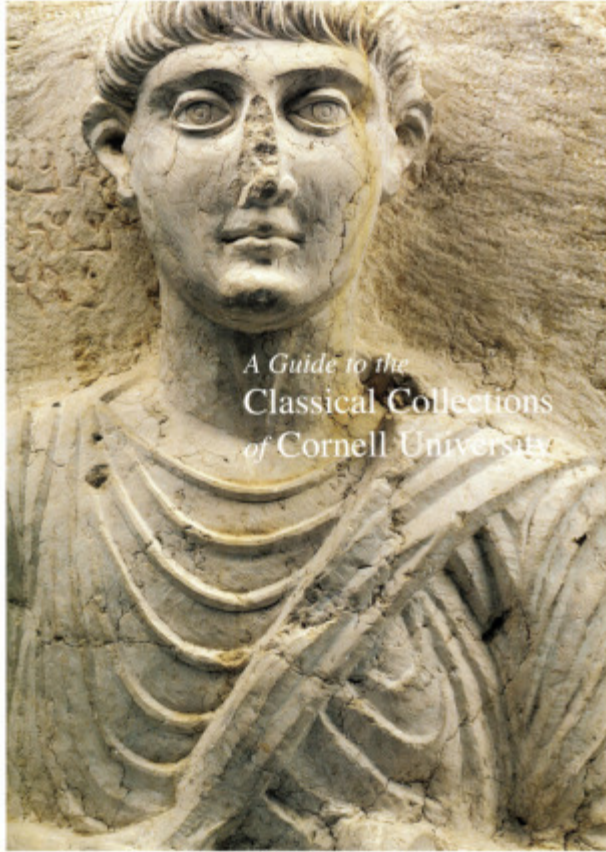
Phoibos (Avusturya)

Thames&Hudson (İngiltere)

Daedalus (Amerika)

Cambridge University Press

EK 2.

FRONT COVER:
Palmyra, Syria
Funerary Monasestus [detail]
2nd-3rd century A.D.
Limestone
Gift of Genevieve and Richard Tucker
2002.021

INSIDE FRONT AND BACK COVER:
The Sage Collection of casts in
Goldwin Smith Hall

Photographs of artwork by the Johnson
Museum Digital Access Project
(Matthew Ferrari and Michael Holobosky)

© 2003 Cornell University
© 2010 Cornell University and
Archaeology & Art Publications

The publication costs of this volume
have been partially underwritten
by the Laistner Endowment of *Cornell
Studies in Classical Philology* and by
the Hall Memorial Publication Fund of
Cornell University.

© Herbert F. Johnson Museum of Art, Cornell University. All rights reserved.
Library of Congress Control Number: 2010938631
ISBN-13: 978-1-934260-08-1
ISBN-10: 1-934260-08-8

Published by:
Herbert F. Johnson Museum of Art
Cornell University
Ithaca, New York 14853
www.museum.cornell.edu

Printed in Turkey by:
Mega Print

Distributed by:
Cornell University Press
Ithaca, New York 14850
www.cornellpress.cornell.edu

Archaeology & Art Publications
Richmond, Indiana 47375
www.aapbl.com

ARCHAEOLOGY & ART PUBLICATIONS

General Editor
Nerih BAŞGELEN

20th Annual Meeting of the
European Association of Archaeologists
10-14 September 2014 Istanbul - Turkey
ABSTRACTS OF THE ORAL AND POSTER PRESENTATIONS

Editorial Director
Deniz MAZLUM

Editor
Özgür YILMAZ

Cover Design
Demir Tasarım, Didem URALER

ISBN: 978-605-396-287-8

Printing
Pasifik Ofset, Çangır Mah. Gövercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere, Avcılar / İstanbul
Sertifika No: 12027 - İstanbul 2014

©2014 Archaeology & Art Publications Tur. San. ve Tic. Ltd Şti.
Hayriye Cad. Cesayir Sok. No: 5/2 Beyoğlu-İstanbul
www.arkeolojisanat.com / info@arkeolojisanat.com
Sertifika No: 10459

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin
5. Maddesi'nin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşınması zorunlu değildir.